

REVIEW

by the Foreign Academic Supervisor of the Dissertation titled **"Evolution and Peculiarities of State-Confessional Relations in Malaysia,"** submitted for the Doctor of Philosophy (Ph.D.) degree by **Aldiyarova Zhanat Yesenkeldikyzy**, a student of the Doctoral Program **"6D020600 – Religious Studies"** at the Nur-Mubarak University of Islamic Culture in Egypt.

The dissertation research submitted by doctoral candidate Aldiyarova Zhanat Yesenkeldikyzy, titled **"Evolution and Peculiarities of State-Confessional Relations in Malaysia,"** addresses a highly relevant issue. Malaysia is a nation with a complex and unique legal and social system where a state religion (Islam) coexists alongside significant religious pluralism (Buddhism, Christianity, Hinduism, etc.). The dissertation comprehensively analyzes the historical development of this distinctive model, its constitutional foundations, legislative regulation, and its manifestation in daily political practice. It allows for the determination of how the relationship between the state and religious communities has evolved across historical periods, from the colonial era through to independence and beyond. The study demonstrates the utilization of the religious factor by the political elite in shaping national identity and how this factor has transformed over time. It provides an opportunity to analyze contemporary shifts in these relations, driven either by the rise of religious conservative movements or the influence of liberal tendencies.

The research presents a novel perspective by analyzing the evolution of the state role of Islam – from the colonial period, through the Islamic revival of the 1980s, to the contemporary reassertion of governing authority. I am confident that this work will prove valuable within the Central Asian context, specifically in Kazakhstan, as the Malaysian model can serve as a reference point for multi-ethnic states. The content suggests that the work relies on archival data, political documents, and comparative analysis. This approach is of high academic quality and aligns with the standards applied in Central Asian and Malaysian studies.

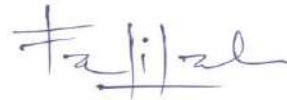
The scope of the dissertation and the logical structure of its plan confirm the depth of the research. The issue of state-confessional relations in Malaysia is highly pertinent from the perspective of safeguarding the rights of ethnic and religious minorities and maintaining national consensus. The dissertation examines the boundaries of the right of religious minorities (Chinese, Indians, etc.) to freely practice their faiths and the mechanisms by which state policy regulates this. It analyzes the complex issues involved in delineating the competences of the Sharia Court and the civil court, and the impact of this on societal tensions. Furthermore, it investigates the practices employed by Malaysia to strengthen interfaith dialogue and tolerance.

Based on this academic research, I observe that Kazakhstan, as a multi-confessional country, is also seeking an optimal equilibrium between the state and religion. I believe that studying the Malaysian experience offers rich material for a comparative analysis of Kazakhstan's legal and ideological policies in regulating religious relations. It provides theoretical and practical lessons on how to maintain the balance between ensuring pluralism and ethno-religious foundations, and contributes to understanding the peculiarities of developing the Islamic discourse in East Asia.

The chapters and sections of the dissertation meet the requirements for maintaining **content coherence and integrity**. This dissertation is a **high-quality work** that deeply analyzes the evolution of state-religious relations in Malaysia and clearly demonstrates the doctoral candidate's academic potential. This dissertation represents a **high-level academic work** that uniquely unveils the peculiarities of state-religion relations in Malaysia through the lens of the Kazakhstan context. It contributes to the international discourse on the role of religion in state policy and has practical significance for developing Kazakhstan-Malaysia relations.

I consider the work of doctoral candidate Aldiyarova Zhanat to be a fully completed dissertation and highly value its academic worth. As a note, I would suggest expanding the empirical data. However, this observation does not negatively impact the substance of the dissertation. I believe the candidate, Aldiyarova Zhanat, who prepared this dissertation, is **deserving of the Doctor of Philosophy (Ph.D.) degree**.

Asst.Prof.Dr. Fadzilah Din
Department of Usul al-Din and
Comparative Religion, Kulliyah of Islamic
Revealed Knowledge and
Human Sciences
International Islamic University Malaysia

Asst. Prof. Dr. Fadzilah Din
Dept. of Usul al-Din & Comparative Religion
Kulliyah of Islamic Revealed Knowledge & Human Sciences
International Islamic University Malaysia

Нұр-Мұбарак Мысыр Ислам мәдениеті университетінің “6D020600 – Дінтану” докторантура білім беру бағдарламасының студенті Алдиярова Жанат Есенкелдіқызының (Ph.D) доктор атағын алу үшін ұсынған “Малайзиядағы мемлекеттік – конфессионалдық қатынастарының эволюциясы және оның ерекшеліктері” атты диссертациясына шетелдік ғылыми кеңесшісінің

ПІКІРІ

Докторант Алдиярова Жанат Есенкелдіқызының «Малайзиядағы мемлекеттік – конфессионалдық қатынастарының эволюциясы және оның ерекшеліктері» тақырыбындағы диссертациялық зерттеу жұмысы өте өзекті мәселеге арналған.

Малайзия – мемлекеттік дін (Ислам) және айтарлықтай діни плюрализм (буддизм, христиандық, индуизм және т.б.) қатар өмір сүретін, күрделі әрі бірегей құқықтық және әлеуметтік жүйесі бар ел. Диссертация бұл ерекше моделдің тарихи дамуын, оның конституциялық негіздерін, заңнамалық реттелуін және күнделікті саяси тәжірибеде қалай көрініс табатынын жан-жақты талдайды. Отарлық кезеңнен бастап тәуелсіздік алғанға дейінгі және одан кейінгі тарихи кезеңдерде мемлекет пен діни қауымдастықтар арасындағы қарым-қатынастың қалай өзгергенін анықтауға мүмкіндік береді. Саяси элитаның ұлттық бірегейлікті қалыптастырудағы діни факторды пайдалануын және оның уақыт өте келе қалай трансформацияланғанын көрсетеді. Діни консерваторлық ағымдардың күшеюінің немесе либералды тенденциялардың әсерінен қатынастардың қазіргі заманғы өзгерістерін талдауға мүмкіндік береді.

Зерттеу исламның мемлекеттік рөлінің эволюциясын – отарлық кезеңнен бастап, 1980-жылдардағы исламизацияға дейін және қазіргі басқару билігінің қайта күшеюіне дейін – талдау арқылы жаңа көзқарас ұсынады. Бұл жұмыс Орталық Азия контекстінде, нақтырақ айтқанда, Қазақстан жағдайында пайдалы болар деген сенімдемін, өйткені Малайзияның моделі көпэтностық мемлекеттер үшін үлгі бола алады. Мазмұннан байқалатындай, жұмыс архивтік деректерге, саяси құжаттарға және салыстырмалы талдауға сүйенеді. Бұл тәсілдің академиялық сапасы жоғары, әрі Орталық Азия және Малайзия зерттеулерінде қолданылатын стандарттарға сәйкес келеді.

Диссертацияның көлемі және жоспарының логикалық құрылымы зерттеудің тереңдігін растайды. Малайзиядағы мемлекеттік-конфессионалдық қатынастар мәселесі этникалық және діни азшылықтардың құқықтары мен ұлттық келісімнің сақталуы тұрғысынан өте өзекті. Диссертация діни азшылықтардың (қытайлықтар, үндістер және т.б.) өз діндерін еркін ұстану құқығының шекарасы мен оны мемлекеттік саясаттың реттеу механизмдерін қарастырады. Шарият соты мен азаматтық соттың құзыреттерін бөлудегі күрделі мәселелерді және осының қоғамдағы шиеленістерге әсерін талдайды. Дінаралық диалог пен толеранттылықты нығайту үшін Малайзияның қандай тәжірибелерді қолданатынын зерттейді. Ғылыми зерттеуден байқағаным,

Қазақстан да көпконфессиялы ел ретінде мемлекет пен дін арасындағы оңтайлы тепе-теңдікті іздеуде. Малайзия тәжірибесін зерттеу Қазақстанның діни қатынастарды реттеудегі құқықтық және идеологиялық саясаты үшін салыстырмалы талдаудың бай материалдарын беруде, этно-діни негізде плюрализмді қамтамасыз ету арасындағы тепе-теңдікті қалай сақтауға болатынын көрсететін теориялық және практикалық сабақтар ұсынуда және Шығыс Азиядағы исламдық дискурсты дамытудың ерекшеліктерін түсінуге септігін тигізеді деген ойдамын.

Диссертация тараулары мен бөлімдері мазмұндық тұтастықты сақтау талаптарына сәйкес келеді. Бұл диссертация Малайзиядағы мемлекет-діни қатынастардың эволюциясын терең талдайтын жоғары сапалы жұмыс болып табылады және докторанттың ғылыми әлеуетін көрсетеді. Бұл диссертациялық жұмыс Малайзиядағы мемлекет пен дін қатынастары ерекшеліктерін Қазақстан контекстінде салыстырып жаңаша ашатын, жоғары деңгейлі академиялық жұмыс. Ол діннің мемлекеттік саясаттағы рөлі туралы халықаралық дискуссияға үлес қосады әрі Қазақстан-Малайзия қатынастарын дамытуда практикалық маңызы бар. Мен докторант Алдиярова Жанаттың жұмысын толық аяқталған диссертация ретінде есептеп, зерттеудің академиялық құндылығын жоғары бағалаймын. Әрине, ескерту ретінде эмпирикалық деректерді кеңейте түсуді айтқан болар едім. Дегенмен бұл ескертуім диссертация мазмұнына кері әсерін тигізбейді.

Диссертация жұмысын дайындаған ізденуші Алдиярова Жанат доктор (Ph.D.) дәрежесіне лайық деп ойлаймын.

Қауымдастырылған профессор. Доктор. Фадзилах Дин

Дін зерттеулері және салыстырмалы дінтану бөлімі, Ислам ғылымдары және гуманитарлық ғылымдар факультеті.

Малайзия Халықаралық Ислам университеті

/Қол қойылған/ /түпнұсқа мөр/

Қазақстан Республикасы Алматы қаласы
Қазанның он төрті, екі мың жиырма бес.

Мен, Абдуллаев Мұхит Әбдіғәппарұлы, Алматы қаласының нотариусы 2007-жылдың 19-қаңтарында Қазақстан Республикасының Әділет Министрлігі берген № 0000734 лицензия бойынша қызмет етуші, осы мәтіннің ағылшын тілінен қазақ тіліне аудармасының дұрыс екенін куәландырамын.

Реестрде тіркелген №2313
Нотариусқа төленген ақы: төленді
Нотариус:

Handwritten signature of Mukhit Abdigapparovich.

Republic of Kazakhstan Almaty City
The fourteenth of October, two thousand twenty-five.

I, Abdullayev Mukhit Abdigapparovich, a notary of Almaty acting on the basis of State License No. № 0000734 dated 19.01.2007 issued by the Ministry of Justice of the Republic of Kazakhstan, testify loyalty translation from English to Kazakh.

Registered No2313
Sum paid to Notary: according to the tariff.
Notary: signed and stamped

ET60025972510141329368362232

Нотариаттық іс-әрекеттің бірегей нөмірі / Уникальный номер нотариального действия